

Становище

на проф. дин Витка Тошкова (ИИИ-БАН) за дисертацията на Глория Стоева, докторант в Катедра „Нова и Съвременна история” към ИФ на СУ „Св. Климент Охридски”, на тема: **„Руска военна емиграция и младежко движение в България и Кралство Югославия между двете световни войни”**, представена за защита и присъждане на образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 2.2. История и Археология – Нова и най-нова обща история – История на Русия; научен ръководител проф. д-р Дарина Григорова.

Дисертацията е обсъдена и предложена за защита на 28 януари 2020 г. в Катедра „Нова и Съвременна история” към ИФ на СУ. Ще си позволя да започна с бележка, независимо от това, че изследването заслужава и ще получи в края на изложението ми високата оценка и съответната препоръка. Обръщам внимание на заглавието, тъй като (предполагам поради скромност или недоразумение) неговите хронологически граници са ограничени до междувоенния период, а фактически изследването обхваща времето и на Втория глобален конфликт, засегнат в глава трета и глава четвърта.

Достойнствата на доктората се отнасят не само до подходящия избор на темата за дейността на руската военна емиграция, задължена да напусне Родината, след катаклизмите в нея. Глория Стоева е успяла да заличи „периферното положение” на руските военни от царската армия (в повечето налични изследвания) и да покаже тяхното ежедневие основно в България, КСХС/Кралство Югославия и Франция/Париж, без да загърбва историята на изгнаниците, с примерите за особеностите в поведението им.

Друг принос в новия труд за руските военни бегълци е твърде амбициозният, но и успешен подбор на литературата, създадена от различни по произход автори, дръзнали да се занимават с проблемите им. Ще илюстрирам тази констатация с библиографските приложения в дисертацията, с които докторантката коректно отбелязва онези, които са проучвали историята на руската военна емиграция. В разделите „Научни изследвания” (206-208), „Научни статии и доклади” (208-212) и „Журналистически статии и доклади” (212) са включени приблизително 144 заглавия, от които 18 на английски, италиански, немски, руски, френски. Към този списък трябва да се прибавят и тези със заглавия на публикувани документални сборници, стенограми, речи, официални брошури (35), справочници (9), дневници и спомени (16), периодични издания.

Специално искам да изтъкна вниманието, с което дисертантката анализира състоянието на българските, руските, югославските/хърватските

архиви и степената, до която те са подпомогнали проучването. Използването им „де визо” е предоставило възможност да допълни съществено данните, отнасящи се до поведението на генералите, командващи РОВС, установяването на връзки между Съветската легация и белоемигрантите, макар че проблемът се нуждае от повече доказателства, образователните програми и въобще грижите за подрастващото поколение, като в тази част предложеното от Глория Стоева е съществено и би удовлетворило интересуващите се.

Същата прецизност в дисертацията е проявена и при отразяването на използваните архивни фондове (на Дирекция на полицията и др.), които разширяват историческата панорама, обогатяват фактите и правят информацията за руската емиграция в България по-ценна. Приемам за коректно (проверено с издирените документи) твърдението за капитан Клавдий Александрович Фос, който е служил в българското Военно министерство от 1925 до 1941 г. и е бил награждаван за успехи в борбата с комунистическите организации. Подобни сведения са представени и за работата на капитан Александър Александрович Браунер. Споменатите двама са били активно действащи в контраразузнаването на РОВС и преди всичко с обособената „Вътрешна линия”; капитан Фос например се свързва чрез откритите архивни извори с ръководството на руската секция в международната „Лига за борба с Третия Интернационал”.

Споменато е и пристигането в България на сина на ген. Фьодор Абрамов, председател на Трети отдел на РОВС. Николай Абрамов се оказва „болшевишки агент”.

Горният факт, с коментара в автореферата за дисертацията на с. 19, а и в самия докторат, дава повод за размисъл върху поведението на съветското разузнаване и контраразузнаване при вербуването и следенето на обекти от бялата емиграция. За успехите и неуспехите в тези начинания би трябвало да се отдели повече място в труда, тъй като тази част от проявите в борбата на белоемигрантите с „основния враг” заема съществено място (и обратно). Правя тази забележка, тъй като бих препоръчала проучването да бъде издадено. Ще си позволя да направя и още препоръки, които, според мен, ще подобрят текста. Първата се отнася до включването на допълнителни обяснения за организирането на военните от претърпялата поражение „бяла армия” да напуснат Родината. От повече информация се нуждаят и фигурите, решили да се сражават извън Русия за връщането в страната и разгрома на Червената армия. Въобще необходимо е да се засили анализът за планирането и прилагането на решенията в борбата с „неприятеля”, както и причините за провала на „бялата военна емиграция”.

От сериозна редакторска намеса се нуждае текстът, за да се изчистят техническите грешки.

Направените бележки и препоръки не намаляват достойнствата на труда. Дисертацията съдържа достатъчно приноси, частично посочени в становището, което ми дава основание да предложа на уважаемите членове на НАУЧНОТО ЖУРИ да гласуват положително (с „ДА”) за присъждане на ГЛОРИЯ КТОЙЧЕВА СТОЕВА на ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР” по професионално направление 2.2. История и Археология – Нова и най-нова обща история – История на Русия.

11 април 2020 г.
София

Дал становището: проф. дин В. Тошкова